

Asia: VN/6935/2020

Valtioneuvoston periaatepätös kansallisesta aineettomien oikeuksien strategiasta (IPR-strategia)

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Aalto-yliopisto kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto ehdotuksesta Valtioneuvoston periaatepäätökseksi kansallisesta aineettomien oikeuksien strategiasta (IPR-strategia).

Kansallisen aineettomien oikeuksien strategian periaatepäätöksen tavoitteet ovat yhteneviä Aalto-yliopiston strategisten tavoitteiden kanssa. Aalto-yliopisto pitää tärkeänä ja kannatettavana hallituksen linjausta luoda edellytyksiä ja vahvistaa aineettomien oikeuksien arvon rakentamista yhteistyössä yritysten ja korkeakoulujen kanssa teollisten innovaatioiden kaupallistamiseksi ja monistamiseksi teollisessa mittakaavassa kansainvälisille markkinoille.

Periaatepäätöksen toimenpidesuunnitelma ei näkemyksemme mukaan sisällä sellaisia uudistuksia, jotka olisivat mielestämme kaikkein keskeisimpiä aineettomien oikeuksien aikaansaamisessa ja kaupallistamisessa korkeakouluissa.

Periaatepäätöksessä on nostettu esiin seuraavat haasteet:

- A) Aineettomien oikeuksien kaupallistamista ei huomioida yliopistojen ohjauksessa.
- B) Aineettomien oikeuksien lainsäädännön uudistamistarpeet.

Ehdotamme seuraavia toimenpiteitä:

A) Aineettomien oikeuksien luomista ja kaupallistamista korkeakouluissa voitaisiin tehokkaimmin edistää sillä, että teknologian ja osaamisen siirto olisi yksi OKM:n tulostittareista ja osa korkeakoulujen rahoitusmallia.

B) Tämänhetkiset puutteet korkeakouluja koskevassa IPR-lainsäädännössä hidastavat ja hankaloittavat merkittävästi aineettomien oikeuksien suojaamista ja siirtämistä teollisuudessa hyödynnettäväksi. Tieteen ja tutkimuksen vapauden ja riippumattomuuden turvaaminen ei edellytä nykyistä jakoa avoimeen- ja sopimustutkimukseen. Ehdotamme, että keskeisen puutteellisen lainsäädännön osalta ryhdytään muutostyöhön ja tämän muutostyön tarpeellisuus kirjataan periaatepäätöksen toimenpidesuunnitelmaan vastaavalla tavalla kuin toimenpideohjelmaan on kirjattu patenttilainsäädännön kokonaisuudistuksen toteuttaminen. Konkreettiset muutosehdotuksemme voimassa oleviin lakeihin ovat seuraavat:

a. Erillisestä korkeakoulukeksintölaista luovutaan ja liitetään yliopistot ja korkeakoulut työsuhdekeksintölain piiriin. Korkeakoulukeksintölain mukainen keksintöjen jaottelu avoimessa ja sopimustutkimuksessa syntyneisiin keksintöihin hidastaa ja tietyissä tapauksissa jopa estää keksintöjen siirtämisen teollisuuden hyödynnettäväksi. Kokemuksemme mukaan myös avoimessa tutkimuksessa syntyy merkittävästi sellaisia keksintöjä, joilla on vahvaa teollista potentiaalia. Eri olosuhteiden (avoin tutkimus vai sopimustutkimus) selvitystyöhön sekä organisaation sisäisiin sopimusjärjestelyihin kuluu merkittävästi aikaa ja resursseja. Tämä hidastaa ja olosuhteiden jäädessä epäselväksi myös estää keksintöjen kaupallistamisen.

b. Tekijänoikeuslaista poistetaan 40 b §:n 2 momentti sekä 3 momentti. Tietokoneohjelmat ja data ovat tänä päivänä merkittävässä roolissa tiedon ja aineettomien oikeuksien siirrossa korkeakouluilta teollisuudelle. Nykyinen tietokoneohjelmien ja tietokantojen omistusoikeutta koskeva poikkeus hidastaa ja tietyissä tapauksissa jopa estää niiden siirtämisen teollisuudessa hyödynnettäväksi.

c. Tekijänoikeuslakiin lisätään yleinen säännös yliopiston rinnakkaisesta käyttöoikeudesta työ- tai virkasuhteessa tehtyihin teoksiin siinä laajuudessa kuin se on tarpeellista yliopistolaissa säädettyjen yliopiston tehtävien hoitamiseksi.

d. Tekijänoikeuslaki 21§:ään liittyvää lainsäädäntöä kehitetään siten, että olisi mahdollista esittää teos opetuksen yhteydessä sekä läsnä olevalle yleisölle että digitaalisessa etäopetuksessa. Oikeuden tulisi kattaa sekä kappaleen valmistaminen että yleisön saataville saattaminen ja sen tulisi koskea myös näytelmä- ja elokuvateoksia.

e. Säädetään tiedonlouhintaa ja tieteellistä tutkimusta koskevat 13 b § ja 14 § 1 momentin säännökset, jotka sisältyvät 27.9.2021 Lausuntopalvelussa julkaistuun ehdotukseen "Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi tekijänoikeuslain ja sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 184 §:n muuttamisesta."

Lisäksi yleisempänä kommenttina toteamme, että osatavoitteissa ja useissa toimenpidesuunnitelman kohdissa yliopistojen ja muiden tutkimusorganisaatioiden rooli on jäänyt huomioimatta. Esimerkiksi toimenpideohjelman IPR-tiimin perustamista koskevassa kohdassa

käsitellään aihetta vain valtionhallinnon, kuntien ja niiden omistamien yritysten näkökulmasta, vaikka korkeakoulusektorilla on meneillään merkittäviä digitalisaatiohankkeita. Samoin osatavoitteissa ja toimenpidesuunnitelmassa on jäänyt tunnistamatta, IPR University Centeriä lukuun ottamatta, yliopistojen ja muiden tutkimuslaitosten rooli toimijoina aineettomaan omaisuuteen liittyvässä tutkimuksessa ja koulutuksessa.

Saaristo Antti
Aalto-yliopisto